

Uradni spisi.

(Piše V. Burnik.)

(Konec.)

K 5. V ta zapisnik naj se takoj v začetku leta zapišejo učenci tretjega in četrtega oddelka v abecednem redu, kajti otroci drugega oddelka za čitanje izvenšolskih knjig niso še sposobni. Rubrik temu zapisniku ni treba več, nego: imé učencevo, znamenje knjige in dan izposojenja. Ta posel je krajši, nego da bi se vsikdar sproti napisovalo imé posojilčeve, kajti povprečno se sme reči, da skoraj vsak učenec na leto po tri knjige prečita. Dalje ima pa to tudi svojo dobro stran zaradi tega, ker se iz tega lahko sprevidi, koliko je vsak učenec v enem letu čital.

K 6. Knjige za ubožne učence naj se tudi po velikosti zlože v šolsko omaro ter mej vsako vrsto knjig istega zadržaja vtakne deščica, zaznamovana z rimsko številko. Na prvo stran v zapisniku naj se zapiše v rubrike: Leto, dan, mesec in število vsake vrste knjig. Zraven naj se tudi opomni, odkod so se knjige vzprejele. Drugi listi so namenjeni vpisovanju knjig. Za knjige vsacega predmeta naj se pustí eden, dva ali več listov prostora, ravna se po tem, je li zapisnik odločen za manj ali več let. Vsak list naj ima na vrhu: naslov, številko knjige, leto, dan in mesec, odkod se je knjiga vzprejela, in opómno, v katero naj se zabeléži, koliko knjig otroci niso vrnili, bodisi, da so jih raztrgali, izgubili ali odnesli, koliko se jih je zamenilo z drugimi. Morebiti so mej gratis-knjigami tudi take, katere se v šoli ne rabijo; nekateri knjigotržci so tako uljudni, da jih radi zamené za druge. Tudi otroci dostikrat radi zamené knjigo z drugo, katero potrebujejo. Naslov knjige naj se v prvo rubriko čez vso stran po dolgem zapiše. Da ni treba na vsakem listu pisati naslovov v rubrike, naj samo spodnja lista te značita, a drugih listov naj se zgoraj toliko odreže, kolikor prostora naslovi potrebujejo. Na ta način se priredé lahko tudi nekateri drugi zapisniki. Koncem vsacega leta naj se sestavi na enem zadnjih listov sledeči pregled:

Število knjig za ubožne učence.

V začetku leta 18.. je bilo	knjig	Leta 18. . . se jih je		Knjig konec leta 18. .	Opómnja
		umnožilo	odpisalo		

V prvo rubriko naj se napiše v vsaki vrsti naslov dotične knjige vsakega predmeta posebej.

K 7. V tem zapisniku se napravijo na vsaki strani rubrike: naslov knjigi, kateri se zapiše po dolgoti ene strani, imé učencevo, vas in hišna štev., vrnitev. Tudi tu naj se pustí za izposejevanje knjige enega predmeta več strani prostora. Ako hoče tedaj kdo pri gledovati, je li bilo ravnanje z gratis-knjigami natančno, ali ne, treba mu je prešteti samo učence, katerim so se knjige izposodile in primeri to število sè številom knjig v prvem zapisniku.

K 10. V šolsko kroniko naj se pišejo le posebno važne šolske zadeve na pr. kdaj in kako se je ustanovila šola, kdo je k temu kaj pripomogel, kdaj in kako se je pričelo in končalo šolsko leto, kdo in kdaj je bil učitelj šoli imenovan, kdaj in kam je odšel, šolsko nadzorovanje mej letom, ali če so bili v šoli kake druge imenitne osebe, volitev udov krajnega in okrajnega šolskega sveta, važni, šolo zadevajoči deželni, okrajni

ukazi, n. pr., da se ima šola razširiti, ali to in drugo napraviti, imenovanje novega šolskega nadzornika, razne slavnosti šolske in one v zvezi sè šolo, delj časa trajajoča bolezen učiteljeva, vzrok, zakaj se je moralo s poukom izvanredno več časa prenehati, kdo je šoli kaj daroval in sploh šolski dobrotniki itd. Vsako poročilo naj bode resnično in popolnoma objektivno; subjektivnosti, t. j. kako si je poročevalec takrat, kadar je poročilo pisal, sam mislil ali čutil, se ne piše v šolsko kroniko. Mnogokrat so posnemali učitelji pri spisovanji šolske kronike poročila časnikov o raznih slavnostih, kojih konec je mnogokrat poln subjektivnosti pisateljeve. Nekdo je, recimo, zapisal v šolsko kroniko: „Po končani šolski preizkušnji bil je pri županu sijajen obed, a mene zraven niso povabili. Žal, da se učitelj tako prezira!“ Tudi poročila preprirov in tožeb o šoli in mej učiteljem in mej drugimi šolskimi občani ne smejo unčastiti šolske kronike. To so več ali manj osebnosti brez pravega pomena. Tako je n. pr. neka imaginerna šolska veličina vpisala v kroniko, kako sta se z duhovnikom tožila i. dr. Napake te ali one stranke kaznila je dotična gosposka; stranke naj to mej soboj pozabijo ali ne pozabijo. Na čast šolstva pa to gotovo nij, ako se take reči v šolski omari hranijo v „vedni spomin“.

K 12. Šolski inventar je jako imenitna uradna knjiga; zatorej naj bode zeló natančen in zraven tega poseben pregleden. Treba je dveh obrazcev. V prvi „A“, kateri ima rubrike: „tekoča štev., leto, reč, kupna cena, opómnja“ naj se reči po redu razvrsté ter pusti za vsako važno reč, katera se eventualno sčasoma pomnožiti more, več strani prostora. Obsega naj:

I. Reči v šolskem poslopji, in sicer: A. V veži, recimo: vrata s ključavnico in ključem; v učiteljevem stanovanji; v kuhinji; v jedilni shrambi; v kleti; v prvem nadstropju na prehodu; na stranišči; pod streho; v drvarnici; v svinjaku; v hlevu.

II. Stvari v ukras šolske sobe.

III. Učni pripomočki, in sicer: za verouk; za názorni nauk; za čitanje; za številjenje in geometrijo; za prirodopisje; za naravoslovje; za zemljepis; za zgodovino; za pisanje; za risanje; za telovadbo (orodje itd.); za petje; za ženska ročna dela; za kmetijstvo.

IV. Vrtnarsko in kmetijsko orodje.

Za drugi inventar *B* naj se rabi *C* „navodila, kako naj krajni šolski svéti opravljajo svoje uradne posle“. Tù naj se zapisujejo stvari vsega leta po vrsti, kakor so došle in sicer učni pripomočki, knjige za knjižnico, gratis-knjige itd. Tak izkaz se mora tudi koncem vsacega leta krajnemu šolskemu svétu predložiti. (§. 33. ministerskega ukaza z 20. avg. 1870. l. in §. 6. navodila.)

K 15. Na prvo stran naj se narisa načrt šolskega vrta s poti, gnojiščem, gredami in gredicami. Vélike grede naj se zaznamovajo z I, II, III itd., male pa z 1, 2, 3. Ta zapisnik obsega več predelov, kateri se za vsako leto posebej naredé, recimo, po tem-le obrazci *):

I. S é m e.

Posejalo se je in posadilo

Kdaj: leto, dan in mesec	n a g r e d o						s é m e n a
	I.		II.		III.		
	v g r e d i c o						
	znamenje	vrst	znamenje	vrst	znamenje	vrst	
	1		2		4		jabolčnega

*) Drugi imajo za šolske vrte drugačne preglede. Uravná jih tedaj lahko vsak po svojih okoliščinah. Pis.

II. Divjaki.

Iz sémena je narastlo

divjakov	n a g r e d i						v k u p
	I.		II.		III.		
	v g r e d i c i						
	znamenje	število	znamenje	število	znamenje	število	
hruševih itd.							

III. Presajenje divjakov.

Divjakov se je											Ostane divja- kov konec l. 18..	
p r e s a d i l o												
namreč	Kdaj: leto dan in mesec	iz grede in gredi- ce	n a g r e d o						vkup	po- cepilo		po- konča- lo
			IV.		V.		VI.					
			v g r e d i c o									
			znam.	število	znam.	število	znam.	število				

IV. Cepljenje.

C e p l j e n j e							
v g r e d i c i							
Imé cepilca	V a s	Štev. cepiča	Imé sadja	Način cepljenja	Kdaj se je cepilo	Števílo	
						vzpreje- tih	novzpre- jetih

V.

Zapisnik oddanih cepljenih dreves 18 . . l.

Leto, dan, mesec	Komu se je drevesce oddalo	V a s in hišna številka	Štev.	I m é	Podpis vzprejemnikov
			d r e v e s c a		

VI.

Vкупni pregled dreves koncem leta 18 . .

Divjakov	Število	Cepljenih	Število	Vzgojenih	Število	Oddanih	Število
jabolčnih itd.		hrušek		češenj		jabolk	

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XXIX. 1871. Za leto 1869 je izdala Matica naša: a) Narodni Koledar, Sporočilo in Letopis, vredil dr. Janez Bleiweis; b) Letopis Matice Slovenske, uredil dr. E. H. Costa. V tem in v naslednjih dveh l. 1870—71 ni sodeloval, kajti pripravljaj je knjigo 21): Nauk o umni živinoreji. Spisal dr. Janez Bleiweis. V Ljubljani 1871. 8°. 119.

II. Divjaki.

Iz sémena je narastlo

divjakov	n a g r e d i						v k u p
	I.		II.		III.		
	v g r e d i c i						
	znamenje	število	znamenje	število	znamenje	število	
hruševih itd.							

III. Presajenje divjakov.

Divjakov se je											Ostane divja- kov konec l. 18..	
p r e s a d i l o												
namreč	Kdaj: leto dan in mesec	iz grede in gredi- ce	n a g r e d o						vkup	po- cepilo		po- konča- lo
			IV.		V.		VI.					
			v g r e d i c o									
			znam.	število	znam.	število	znam.	število				

IV. Cepljenje.

C e p l j e n j e							
v g r e d i c i							
Imé cepilca	V a s	Štev. cepiča	Imé sadja	Način cepljenja	Kdaj se je cepilo	Števílo	
						vzpreje- tih	novzpre- jetih

V.

Zapisnik oddanih cepljenih dreves 18 . . l.

Leto, dan, mesec	Komu se je drevesce oddalo	V a s in hišna številka	Štev.	I m é	Podpis vzprejemnikov
			d r e v e s c a		

VI.

Vкупni pregled dreves koncem leta 18 . .

Divjakov	Število	Cepljenih	Število	Vzgojenih	Število	Oddanih	Število
jabolčnih itd.		hrušek		češenj		jabolk	

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XXIX. 1871. Za leto 1869 je izdala Matica naša: a) Narodni Koledar, Sporočilo in Letopis, vredil dr. Janez Bleiweis; b) Letopis Matice Slovenske, uredil dr. E. H. Costa. V tem in v naslednjih dveh l. 1870—71 ni sodeloval, kajti pripravljaj je knjigo 21): Nauk o umni živinoreji. Spisal dr. Janez Bleiweis. V Ljubljani 1871. 8°. 119.

Založila kranjska kmetijska družba, z 20 lepimi podobami. V knjigi tej daje se našim gospodarjem natančen poduk, kako naj v vseh razmerah ravnaajo z živinorejo, da si ž njo pomnožijo dohodka svoje, deželi pa ustvarijo živino tako, da ne bode treba lepih denarcev pošiljati na tuje.

Posebej je v devetindvajsetem tečaju (do l. 35 odgovorni vrednik Jožef Gole, v 36. prikaže se spet Janez Murnik) spisal dr. Bleiweis na pr.: „Usmilite se ubozih tičev pod milim nebom. Napravljane svilnega semena po novi iznajdbi. Ogledovanje drevesnic in trtnic, ktere iz državnega denarja dobivajo podpore. Gospodarji! zložimo si zemljišča — v štirih pismih l. 6—9. Kaj so Suffolkovci in zakaj so tako dobri. O zadevah nove ctenitve zemljiškega davka. Naši rokodelci in pa današnji liberalizem. Žitna božjast. Opomin gospodarjem, mlinarjem, županom in gosposkam. Kako ravnati pri kužnem črmu (vrančnem prisadu). Kako se bode vravnal zemljiški davek od močvirja (mahú) okolice ljubljanske. Nova notarska postava. Kako se s soljó gospodari v naši Avstriji. Gozdni oglednik. Cenitev zemljiš. Beraške ženitve itd.“

V državopravnih in narodnih stvaréh na pr.: Česar mi Nemci nočemo, to ne sme biti. Mi nemci nočemo pare biti drugim narodom. Švica v pomin naši vladi, ki se panslavizma boji. Okrožnica vsem županijam na Kranjskem (o najdenišnici). Povišana službnina duhovnov pred državnim zborom. O uravnavi učnega jezika v ljudskih šolah na Kranjskem. Študije o študijah kranjskih ljudskih šol. Kakošno je vseučilišče bilo v Ljubljani pod Francozom. Zgodovina priča, kako nevarna je nemškutarija slovan-skim deželam. Odprto pismo slovenskim možém na Štajarskem in Koroškem o volitvah. Kaj bi jaz storil, ko bi fajmošter na kmetih bil. Ultramontanizem in fevdalizem. Zopet imamo voliti poslance v deželni zbor. Novi ministri itd. Zlasti ga je poprijela Poravnava — odložena! V l. 44 piše: „Bilo je 22. sušca l. 1848, ko je 12. list Novice na svitlo prišel z rdečim obrobkom, naznanovaje neizmerno veselje slovenskega naroda o tem, da so padle spona absolutizma in je Avstriji zasijalo solnce ustave (konstitucije). Ko smo zadnji list preteklega tedna na svitlo dali, navdajalo nas je radostno upanje, da današnji list zopet, in to po 23 letih, pride ovenčan z rdečim obrobkom na svitlo, — al hudo smo se zmotili; zgodilo se je, kar se nam je nemogoče zdelo: tako lepo napeljana in tako željno pričakovana poravnava nesrečnih mnogoletnih homatij uboge naše Avstrije — splavala je zopet po vodi! In Novice, ki so dandanes kakor pred 23 leti glas naroda slovenskega, ovile so se danes s črnim obrobkom v znamenje britke žalosti, da je toliko zaželena sprava zopet odložena, in ž njo tako silno potrebno pomirjenje narodov, blagor Avstrije! itd.“

O vredovanji na pr.: „Hvala lepa za to poročilo, kajti le tako, da nam naši gospodarji naznanjajo svoje skušnje, moremo zvediti, ali so sveti, ki jih Novice dajejo našim gospodarjem, dobri ali ne, in da potem to, kar se potrdi za dobro, posnemajo tudi drugi. — Kmetijske podružnice so velike žile, ki naj bi iz srca (centralnega odbora) vodile dobro kri po deželi, pa mu jo tudi dopeljevale; kajti centralni odbor ne more se šopiriti za previdnost, ki edina ima za vse skrbeti. — Kolikor nam je znano, odpisuje c. k. deželni šolski svét vselej okrajnim šolskim svétom v tistem jeziku, v kakoršnem se mu dopisuje. Treba je tedaj vsem okrajnim šolskim svétom dopisovati le slovenski, in dobili bodo odpise v istem jeziku. Če šolske oblasti same ne bodo uradovale v domačem jeziku, kako hočemo v ljudskih šolah zahtevati narodni jezik! — Čemu v Kočevji gimnazija (86)? — Slovenci. Spisal dr. Vinko Fereri Klun. Posvečeno velikim posestnikom kranjskim! — „Kaj zlodja! — bode zakričal marsikdo naših bravev videvši napis „Slovenci“ — sp. Klun. Ali se je mož zopet spokoril in začel pisati na pravico Slovincem, ali pa bode udrihal po njih zato, da v

eno mer spuščajo pšice po Savlu. Pomiri se, dragi čitatelj, ki to ali uno misliš, kajti nobeno ni pravo. Spis, ki ti ga priobčujemo v tem članku, izvira od l. 1857, in se nahaja v 3. delu „Ruske Besede“, časopisa za slavenske in občne literarne interese... Ne bomo pa celega spisa iz ruskega prestavili v slovenski jezik, ampak le toliko, kolikor je treba, da se primeri politično mišljenje g. dr. Vinka F. Kluna iz l. 1857 v Švajci, s političnim mišljenjem g. dr. Ceneta Kluna, c. kr. dvornega svetnika l. 1870 v Beču (Nov. 1870. l. 48).“ — „Ves ta popis končuje dr. Klun s temi-le besedami: Jaz sem se trudil jasno dokazati, da so Slovenci darovito in energično slovansko pleme, katero stopi na poprišče vsesvetske zgodovine z vso silo mladosti, z živim soznanjem svoje narodnosti in z gorečo ljubeznijo do prave vere. V tem prepričanju pogumno in častno pružijo Slovenci bratovsko roko svojim soplemennim bratom, da bi edinstvo duhá in energije vseh k eni občni celoti priveli, in da bi vsi mi zlili se v jedno narodno porodico! — Tako je dr. Klun pisal v Lichtensteigu v Švajci l. 1856—7; lanskega leta pa se je isti dr. Klun predrznil dr. Bleiweisu v deželnem zboru odgovoriti, da imajo naši narodnjaki „drug program“ kakor takrat, ko je on ž njimi bil. Pogledite — možá (Novic. 1871. l. 12)!“ — Posebno znamenit je njegov govor o slovenskem časništvu v Sloveniji, kjer je v govorniških vajah z dr. Razlagom in dr. Costom na pr. na vprašanje: koliko in kakošnih časnikov nam je treba, odgovoril: malo, pa dobrih „Vsacemu časniku je treba dvojnega življeja: duševnega in materialnega. Ne unega ne tega nimamo Slovenci preobilo. Duševni življeji časnikom podajajo pisatelji — sodelovalci. Lahko bi jih imeli veliko, al žalibog! mnogo zmožnih mož drži križem roke; ne pišejo nič, ne delajo nič, a vendar hočejo domoljubi biti! Nekteri pa sedijo le na prestolu kritikov, v hitrici pregledajo naslove lista in beró potem le, kar jih posebno mika, od vsega družega, za kar se časnik trudi, nič ne vedó, in kmalu — obsodijo list, ali ga pa v zvezde kujejo, ako jim po njihovem godu kaj pové. — Materialni življeji pa so naročniki. Da jih med samo pičlim poldrugim milijonom duš, ki jih šteje slovenska zemlja, ne more obilo biti, to vé vsakdo lahko. Če pa vzlasti več časnikov isto polje obdeluje, je to še očitnejše! Da bi si tedaj nekteri časniki privabili več naročnikov, skušajo pozornost na-se vleči na pošteni, a tudi nepošteni poti — in tako, žalibog! se začno prepiri v lastnem taboru, o katerem se radujejo in roke manejo le naši nasprotniki. Istina je, kar je rekel neki rodoljub: „več časnikov, več preprirov“. Nihče ne more zahtevati, da bi vsi časniki v vsem v en rog trobili; al kdor le škandalov išče v osebnih napadih, ta ni prijatelj tega, kar je pravo in na korist domovini, ampak le srd svojo razliva na papir, da bi vpravičil svoje grehe in morebiti delal dober „geschäft“. Še veliki — česki narod je take prepire v lastnem taboru spoznal za veliko nesrečo, — kaj še le pri nas mali peščici! Kakošnih časnikov pa je želeti? (str. 234) itd.“

„Časi so tako važni, da morebiti še nikoli tako. Treba je slovenskemu narodu vodil in poduka, da napredujemo v duševnem, materialnem, narodnem in političnem oziru. Za vse to skrbijo Novice, ki dosledno delajo na obširnem tem polji že mnogo let, v borbi za resnico in pravico neprestrašljive (212). — Da časnik, ki je prvi razvil národno zastavo na Slovenskem, bode to zastavo zmirom visoko nosil, o tem nam ni treba zgubljati več besedi. Al to tudi koj rečemo, da národnosti naše ne bomo oskrnjevali s tistim laži-liberalizmom, ki svobode v ničemur družem ne išče, nego edino le v brezverstvu, ki hudo žali pošteno in verno naše ljudstvo. Pač je sedanje stoletje po izreku bistroumnega Hurterja res „stoletje laží“. Laž je marka našega časa, — laž je oni zrak, v katerem se giblje sedanji čas, — laž je tista moč, ki dandanes svet suče; razen sopara, ki vozove na železnici in ladije po morji goni, je laž ono kolo, ki suče države in politiko. Laž je, gledé na našo Avstrijo, ako nemčurska stranka trdi, da centralizem je za državo

našo izveličavna sistema. In zato, ker smo čez in čez prepričani, da centralizem je poguben in da le federalizem jo more pomiriti in osrečiti, bode nam on zmirom prapor, po katerem se bomo v političnem oddelku Novic neprestano borili s protivniki našimi in Avstrije (408).“

XXX. 1872. „Nastop novega leta je oni čas, ko vsak človek, ki ni celó lahko-mišljen, misli na to, kaj neki mu bode prineslo mlado leto, — ali mu bode srečno ali ne. Se vé da letina je v rokah Onega nad nami, ki — kakor naš pesnik pravi — véliko pratiko piše . . . Vendar treba, da sami gospodarimo dobro . . . Po vsem tem pregledimo „Pregreške kmetijskih gospodarjev“, in sklep naj bode: trdna volja, da jih odstranimo kolikor mogoče“. Tako piše dr. J. Bleiweis našim gospodarjem za novo leto; posebej priobčil je v tridesetem tečaju na pr.: „Da sadna drevesa ne pozebejo. O debeljenji ali pitanju naše živine. Vabilo slovenskim gospodarjem, da se vdeležijo razstave mlekarstva na Dunaji. O zadevah živinske soli. Ogenj v gozdu. Zadnja beseda našim kmetovalcem o uravnavi zemljiških davkov. Opomin našim gospodarjem na Notranjskem zarad kóz ali osépníc pri ovcah. Čemu vam pa bodo pokončani beli metulji. Jabelčni rilčkar, hud škodljivec jablanam. Rumena pšenična muha. Železnica Predelska. Bramor ali mramor. Greshamovi agentje. Goveja kuga. Svarilo našim gospodarjem. Resen pogovor o turški goveji kugi. Ali so krave za vprego ali ne. Poduk, kako naj se ravna z živino, da ne zbolí, in kaj naj stori gospodar, kadar mu zbolí. — Zavarovalnica banka Slovenija. — Kaj je prestopno leto, in kako se je to stvarilo. — Odbor za podporo stradajočih na Dolenskem in Notranjskem, in v njem on predsednik itd.“ —

O véliki politiki so važni spisi na pr.: Renan o slovenstvu in nemštvu. Zaupnica Hohenwartu, ktero je podpisalo najmanj 800.000 članov slovenskega naroda (36). Drugače govorijo, drugače delajo (Déak). Nezmerna važnost hrvaških volitev za vso Avstrijo. Mladopolitikarji (po Reform.). Ustavaško nemško časnikarstvo na dunajskih ulicah. Prikazni nove ére. Politični testament Palackijev. Adresa kranjskega deželnega zbora in govor dr. Bleiweisov (400—1) itd. — „Stare Novice — to je priljubljen izraz vsem tistim mladoslovenskim časnikom, ki od danes do jutri živijo, pa vendar sami na vse hriplje in celó z umazanimi sredstvi delajo na to, da bi se pri življenji ohranili od leta do leta ter bi radi Metuzalemovo starost dosegli, da bi le — mógli. Po čemur tedaj nekteri pisachi na vso moč hrepenijo, da bi podaljšali starost svojim listom, to, mislijo, da je psovka Novicam, ki bi se nesrečne čutile, ako ne bi z enim listom na različnem polji, ki ga one obdelujejo, narodu našemu več koristile, nego taki časniki s celo rajdo svojih listov, ki samo od škandala živijo (56)“. — O prvakih odgovarja (22) Slov. Narodu dr. Bleiweis: „Narodu našemu so tisti možje rodoljubi v prvi vrsti, do katerih on po njihovih delih in po svojem prepričanju zaupanje ima, ne pa do tistih — zapomnite si to dobro! ki se po lestvicah časnikarskih napenjajo do prvaštva. Narod naš sam dela prwake, a nihče drug itd.“ — O pisateljskem društvu: „Triesterica je o opisu unidanjega zbora pisateljev slovenskih v Ljubljani, ktereга kakor pravi, se je udeležilo 20 žurnalistov in pisateljev, zapazila, da pisateljev stranke Bleiweisove in Jeranove ni bilo blizo. Če je dr. Bleiweis kje zraven, brž pravijo žurnalisti: povsod mora biti! — če pa kje ni, pa brž opazijo: ni ga bilo! Na Dunaji — nam je rekel Bleiweis — je tudi društvo pisateljev, kteremu ime lepo je Concordia; kedar bodo Slovenci zopet si osnovali društvo z naslovom Sloga, onda pristopi tudi on, in Triesterica ne bode ga pogrešala (146)“. — O novotarijah v slovenskem pisanji kaže (144) na pr.: „Novice, po kterih se je marsikdo slovenščine naučil in ktere se pač nikdar ne bodo slovenščine od Soče učile, se doslednje ogibljejo onih novotarij (zdravije, gospodije,

nej, nejso, nij, nijso, jedij itd.), ki družega niso, kakor enoletne rastline, ki si jih izmisli ta ali uni, za njim pa potegne množica pisateljev, ne vedé, zakaj itd.“

O šolstvu je pisal pogostoma (39. 40) p. ljudske šole domače, učitelji, nadzorniki... Ljudske šole po goratih krajih na Francoskem. Letošnja šolska poročila (Gariboldi). Kako so liberalci začeli soditi o novih ljudskih šolah (292) itd. — S kratkimi pa bridkimi opazkami spremljuje (156—167) spis v časniku Ausland: Die Slovenen. Vom k. k. Ministerialrath a. (usser) D. (ienst) Dr. Klun in Luzern — češ, da možje našega programa vidijo, kam merijo one gore listi, katerim deblo je velika Nemčija, in da slišijo, da vsak velikonemški tič poje isto pesem. — Bridke, prebridke pa so borbe, ktere je po Novicah imel z dr. Razlagom in njegovo stranko, in so popisane nekoliko na pr.: „Dopisniku od Save v Slov. Narodu o Matici in narodni tiskarnici (2...) Matična tiskarnica in pa razprava o njej v odborovi seji 9. julija (229. 230). Matične knjige in zemljovidi (237). Pred volitvami v odbor Slovenske Matice (301—2). Na adresu Slovenskega Naroda. Dr. Razlagu. O Chabrusu Matičnem. Slovenskemu Narodu naša zadnja beseda (309—340)“. Beri in — strmi!

„Nihče, kdor ni prenapetih misli, ne taji, da 20. oktober je začetek nove boljše dobe; vsak pa tudi vé, da le začetek je, in nič več kakor začetek, ki do tečnega razvitka ima še dolgo dolgo pot. Narod naš je praktičen narod, kateri pri vsaki novini čaka, kaj bode djansko iz nje; ukati je potlej čas!“ — Tako so pisale Novice oktobra meseca 1860. leta (o ces. diplomih). Mislimo, da vsak bode potrdil, da so Novice pravo govorile. Kje smo Slovenci, kje je Avstrija čez 12 let? Gospodovali so in gospodujejo še dandanes na eni strani Nemci, na drugi Magjari — in kje smo? In še so kolovodji centralistični tako slepi ali pa se le slepe delajo, da ne vidijo ali viditi nočejo sirote Avstrije, našemene s pogubnim liberalstvom. Naj úka, če ukati more, pravi patriot avstrijski (347)!“ —

„Obširno polje, ki ga Novice (v l. 39 odgovorni vrednik Janez Murnik, v l. 40 prikaže se Alojzi Majer) dosledno obdelujejo že 30 let v gospodarskem, narodnem, duševnem in političnem oziru, zmirom stoječe na vrhuncu novih dogodeb, a ne oškrajane od črva novočasnega liberalizma, ki Slovence podlaga tujčevi pēti, ostane jim nespremenjeno tudi vprihodnje. Vajene borbe za resnico in pravico že od prvega leta svojega početka, borile se bodo vseskozi za blagor slovenskega naroda s protivniki svojega programa, bodo naj ti v tujem ali domačem taboru. Pogúm za to borbo daje jim živo prepričanje, da njihov program je glasilo velike večine naroda našega (202). — . . . „Našemu kmetu stan njegov zboljšati in dohodke mu pomnožiti, to je Novicam od nekaj glavna skrb bila in bode jim tudi vprihodnje. Če je ljudstvo ubogo, revno, otrpnjeno je za vsako stvar; — kaj se bom za jezik vlekel, če mi je želodec prazen, — taki glasovi so popolnoma opravičeni. Celi kupi različnih vnanjih kmetijskih časnikov dajejo Novicam gradiva za ta oddelek obilo. Isto tako bode Novicam skrb tudi podučevati narod naš v družih, njemu potrebnih stvaréh in naznanjati mu iz prvega vira novice, ktere one prve zvedó. Da so Novice deloma tudi političen list na temelji federalizma in da zastopajo narodno večino deželnega zbora kranjskega, ki nepremakljivo zvesto stoji pod zastavo starodavno: za vero, dom, cesarja, to je bralcem našim že dobro znano. In tej zastavi, bodi naj minister Peter ali Pavel, in naj puhli liberalizem še bolj ljudi slepi kakor dandanes — ostanejo neprestrašljivo zveste, živo prepričane, da Avstrija, kterej smo verno udani, le po tej poti pride do notranjega miru in sprave (414). In v l. 52. vzešši „Slovó od starega leta in pogled v novo“ pravi naposled: Upajmo, da se na bolje obrne, kar nam zdaj strah dela . . . Po vsem tem izročimo politiko in kmetijstvo milosti Božji!“